

BÖLÜM 5

I-İstihdam ve Ekonomik Bağımsızlık: Onurlu Bir Yaşamın Temel Taşları

Engelli bireylerin toplumsal hayata tam ve etkin katılımının sağlanmasının en kritik unsurlarından biri, hiç şüphesiz istihdam ve ekonomik bağımsızlıktır. Çalışmak, sadece geçim kaynağı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bireyin kendine olan saygısını artırır, sosyal çevresini genişletir, yeteneklerini geliştirme fırsatı sunar ve topluma değerli bir katkıda bulunma imkanı verir. Ne yazık ki, engelli bireyler istihdam alanında pek çok engelle karşılaşmakta ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmakta zorlanmaktadır. Bu bölüm, engelli bireylerin istihdamına yönelik mevcut sorunları derinlemesine inceleyerek, ekonomik bağımsızlıklarını destekleyecek çözüm önerilerini kapsamlı bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır.

5.1. İstihdamın Önündeki Engeller:

Engelli bireylerin işgücüne katılımı ve sürdürülebilir istihdam elde etmeleri önünde pek çok yapısal ve tutumsal engel bulunmaktadır:

- 1. Eğitim ve Mesleki Beceri Eksikliği:** Birçok engelli birey, nitelikli eğitime erişimde ve mesleki becerilerini geliştirmede çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Erişilebilir okulların yetersizliği, özel eğitim desteklerinin eksikliği, mesleki eğitim programlarının engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun olmaması gibi faktörler, bu bireylerin iş piyasasında rekabet edebilecek bilgi ve becerilere sahip olmalarını engelleyebilmektedir.
- 2. Fiziksel ve Erişilebilirlik Sorunları:** İş yerlerinin fiziksel olarak erişilebilir olmaması (örneğin, rampaların olmaması, uygun tuvaletlerin bulunmaması, dar koridorlar), engelli bireylerin işe ulaşımını ve

iş ortamında rahatça çalışabilmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, iş ekipmanlarının ve yazılımlarının engelli bireylerin kullanımına uygun olmaması da önemli bir engel teşkil etmektedir.

3. Ulaşım Sorunları: Engelli bireylerin işe gidip gelmeleri için uygun ve güvenilir ulaşım imkanlarının yetersizliği, özellikle toplu taşıma araçlarının erişilebilir olmaması veya güzergahlarının uygun olmaması, istihdamın önünde büyük bir engel oluşturmaktadır.

4. Önyargılar ve Ayrımcılık: İşverenlerin engelli bireylerin yetenekleri ve potansiyelleri konusundaki önyargıları ve ayrımcı tutumları, bu bireylerin iş başvurularının reddedilmesine veya düşük ücretli ve vasıfsız işlerde çalışmak zorunda kalmalarına neden olabilmektedir. Engelli bireylerin iş performansının düşük olacağı, sık sık rapor alacakları veya iş ortamına uyum sağlayamayacakları gibi yanlış inanışlar, istihdamın önünde önemli bir psikolojik ve sosyal engel oluşturmaktadır.

5. Esnek Çalışma İmkanlarının Yetersizliği: Bazı engelli bireyler, sağlık durumları veya özel ihtiyaçları nedeniyle esnek çalışma saatlerine, uzaktan çalışma imkanlarına veya yarı zamanlı çalışmaya ihtiyaç duyabilirler. İşverenlerin bu tür esnek çalışma düzenlemelerine karşı isteksiz olması veya bu konuda gerekli altyapıya sahip olmaması, engelli bireylerin istihdamını kısıtlayabilmektedir.

6. Sosyal Güvenlik ve Emeklilik Sistemlerindeki Engeller: Mevcut sosyal güvenlik ve emeklilik sistemlerindeki bazı düzenlemeler, engelli bireylerin çalışmasını caydırıcı etkilere sahip olabilmektedir. Örneğin, çalışmaya başlayan engelli bireylerin mevcut sosyal yardımlarını kaybetme endişesi veya emeklilik şartlarındaki adaletsizlikler, istihdamın önünde bir motivasyon eksikliği yaratabilmektedir.

5.2. İstihdamın ve Ekonomik Bağımsızlığın Önemi:

Engelli bireyler için istihdam ve ekonomik bağımsızlık sadece maddi bir gereklilik değil, aynı zamanda onurlu ve saygın bir yaşam sürmenin temelini oluşturur:

- 1. Maddi Güvence ve Yaşam Standardının Yükselmesi:** Çalışmak, engelli bireylerin kendi geçimlerini sağlayabilmelerine, temel ihtiyaçlarını karşılayabilmelerine ve yaşam standartlarını yükseltebilmelerine olanak tanır. Ekonomik bağımsızlık, başkalarına bağımlılığı azaltır ve bireysel özgürlüğü artırır.
- 2. Özgüven ve Kendine Saygının Artması:** Çalışmak ve üretken olmak, engelli bireylerin özgüvenlerini ve kendilerine olan saygılarını önemli ölçüde artırır. Başarılı bir şekilde işlerini yerine getirmek, yeteneklerini sergilemek ve topluma katkıda bulunmak, bireyin kendini değerli hissetmesini sağlar.
- 3. Sosyal Entegrasyon ve Aidiyet Duygusunun Gelişmesi:** İş ortamı, engelli bireylerin diğer insanlarla etkileşim kurabileceği, sosyal ilişkiler geliştirebileceği ve bir gruba ait olma duygusunu yaşayabileceği önemli bir platformdur. Çalışmak, sosyal izolasyonu azaltır ve toplumsal entegrasyonu destekler.
- 4. Yeteneklerin Keşfedilmesi ve Geliştirilmesi:** İstihdam, engelli bireylerin sahip oldukları yetenekleri keşfetmelerine, geliştirmelerine ve potansiyellerini tam olarak kullanmalarına olanak tanır. Farklı iş alanlarında deneyim kazanmak, yeni beceriler öğrenmek ve kariyerlerinde ilerlemek, kişisel ve mesleki gelişimi destekler.
- 5. Topluma Katkı ve Üretkenlik:** Engelli bireyler de diğer tüm vatandaşlar gibi topluma değerli katkılarda bulunabilir ve üretken olabilirler. İstihdam, bu bireylerin ekonomik ve sosyal kalkınmaya aktif olarak katılmalarını sağlar ve toplumun genel refahına katkıda bulunur.

5.3. Çözüm Önerileri: Kapsayıcı Bir İstihdam Politikası İçin Yol Haritası:

Engelli bireylerin istihdamını artırmak ve ekonomik bağımsızlıklarını desteklemek için kapsamlı ve bütüncül politikalar hayata geçirilmelidir:

- 1. Eğitim ve Mesleki Eğitimin Erişilebilir Hale Getirilmesi:** Engelli bireylerin her düzeyde ve alanda nitelikli eğitime erişimi güvence altına alınmalı, özel eğitim destekleri yaygınlaştırılmalı ve mesleki eğitim programları engelli bireylerin farklı ihtiyaçlarına ve yeteneklerine uygun olarak yeniden düzenlenmelidir. Online eğitim platformları ve uzaktan öğrenme imkanları da etkin bir şekilde kullanılmalıdır.
- 2. İş Yerlerinin Fiziksel ve Dijital Erişilebilirliğinin Sağlanması:** İş yerlerinin fiziksel erişilebilirliği yasal düzenlemelerle zorunlu hale getirilmeli ve işverenlere bu konuda mali destek sağlanmalıdır. İş ekipmanları, yazılımlar ve diğer teknolojik araçların engelli bireylerin kullanımına uygun hale getirilmesi için standartlar belirlenmeli ve teşvikler sunulmalıdır.
- 3. Erişilebilir Ulaşım İmkanlarının Yaygınlaştırılması:** Engelli bireylerin işe gidip gelmeleri için erişilebilir toplu taşıma araçlarının sayısı artırılmalı, güzergahları iyileştirilmeli ve özel ulaşım çözümleri geliştirilmelidir. İşverenlerin engelli çalışanlarına yönelik ulaşım destekleri sağlaması teşvik edilmelidir.
- 4. Önyargılarla Mücadele ve Farkındalık Çalışmaları:** İşverenlere ve topluma yönelik engelli bireylerin yetenekleri ve potansiyelleri konusunda farkındalık artırıcı eğitimler ve kampanyalar düzenlenmelidir. Başarılı engelli çalışanların hikayeleri kamuoyuyla paylaşılmalı ve önyargıların kırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- 5. Esnek Çalışma Modellerinin Teşvik Edilmesi:** İşverenlerin engelli bireyler için esnek çalışma saatleri, uzaktan çalışma ve yarı zamanlı çalışma gibi düzenlemeler yapması teşvik edilmeli ve bu konuda rehberlik ve destek sağlanmalıdır. Teknolojinin sunduğu imkanlar esnek çalışma modellerinin uygulanmasında etkin bir şekilde kullanılmalıdır.
- 6. Sosyal Güvenlik ve Emeklilik Sistemlerinin İyileştirilmesi:** Mevcut sosyal güvenlik ve emeklilik sistemlerindeki engelli bireylerin

çalışmasını caydırıcı unsurlar ortadan kaldırılmalı, çalışmaya başlayan engelli bireylerin sosyal yardımlarının kademeli olarak azaltılması veya belirli bir süre devam etmesi gibi düzenlemeler yapılmalıdır. Emeklilik şartlarında adaletin sağlanması ve engelli bireylerin erken emeklilik haklarının korunması önemlidir.

7. Engelli İstihdamına Yönelik Teşvik ve Desteklerin Artırılması:

İşverenlere engelli birey istihdam etmeleri durumunda vergi indirimleri, sigorta primi destekleri ve adaptasyon maliyetleri için mali yardımlar gibi teşvikler sunulmalıdır. Kamu sektöründe engelli personel alımının artırılması ve örnek teşkil etmesi önemlidir.

8. Mesleki Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetlerinin Güçlendirilmesi:

Engelli bireylere yönelik mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin kalitesi ve erişilebilirliği artırılmalıdır. Bireylerin ilgi alanlarına, yeteneklerine ve iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun kariyer planlaması yapmalarına destek olunmalıdır.

9. Korumalı İş Yerleri ve Sosyal İşletmelerin Desteklenmesi:

Ağır engelli veya özel destek ihtiyacı olan bireyler için korumalı iş yerleri ve sosyal işletmelerin sayısı artırılmalı ve bu kuruluşlara yönelik mali ve teknik destek sağlanmalıdır. Bu tür ortamlar, engelli bireylerin güvenli ve destekleyici bir ortamda çalışmalarına olanak tanır.

Sonuç olarak, engelli bireylerin istihdamı ve ekonomik bağımsızlığı, sadece bireysel refahları için değil, aynı zamanda daha kapsayıcı, adil ve üretken bir toplumun inşası için de hayati öneme sahiptir. Engelli bireylerin potansiyellerini tam olarak kullanabilmeleri ve topluma aktif olarak katılabilmeleri için, tüm engellerin ortadan kaldırıldığı ve destekleyici politikaların hayata geçirildiği bir istihdam ortamı yaratmak hepimizin ortak sorumluluğudur. Unutmamalıyız ki, çalışan ve üreten engelli bireyler, topluma değer katan, bağımsız ve onurlu bireylerdir.